

18.03.2021

§ 56

Helsingin kaupungin Itämeri-toimenpideohjelman toteutumisen seuranta vuodelta 2020

HEL 2021-003038 T 11 00 02

Päätös

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto päätti merkitä tiedoksi Helsingin kaupungin Itämeri-toimenpideohjelman 2019 - 2023 toteutumisen seurantatiedot vuodelta 2020. Seurantatiedot ovat liitteenä: Helsingin Itämeri-toimenpiteiden toteutumisen tilanne 2020 listat.

Vuosina 2019-2023 toteutettavat Itämeri-toimenpideohjelman toimenpiteet jakautuvat viiden päämäärän alle: kirkkaat rannikkovedet, hyvinvoiva meriluonto, puhdas ja turvallinen vesiliikenne, suunnitelmallinen vesialueiden käyttö ja aktiivinen Itämeri-kansalaisuus. Kokonaisuudessaan toimenpideohjelma pitää sisällään yhteensä 117 numeroitua toimenpidettä alakohdineen, joista Helsinki on mukana 111 toimenpiteessä tai alakohdassa. Toimenpiteiden toteutumisesta Helsingissä edistää ja seuraa kaupungin Itämerihaaste-työryhmä, johon kuuluu edustajia kaupungin eri toimialoilta sekä kaupunginkansliasta, Starasta, Helsingin seudun ympäristöpalvelusta (HSY), pelastuslaitokselta, Helsingin Satamasta ja Helsingin yliopistosta. Toimenpiteiden toteutumisesta seurataan vuoden mittaan työryhmän kokouksissa, ja vuoden lopun tilannetta seurantakyselyjen ja työryhmän jäsenten kanssa käytyjen seurantakeskustelujen perusteella. Vuoden 2020 lopussa toimenpideohjelman toimenpiteistä 81 oli joko aloitettu tai käynnissä ja 8 oli valmistunut vuoden aikana. 22 toimenpidettä ei ollut vielä aloitettu.

Itämerihaasteen kumppaniverkostossa oli vuoden 2020 lopussa mukana n. 315 organisaatiota, joista tällä 2019 alkaneella kolmannella kaudella 35 aiemmin liittynyttä oli päivittänyt ohjelmansa ja 11 uutta liittynyt verkostoon.

Esittelijä

vs. yksikön päällikkö
Jari-Pekka Pääkkönen

Lisätiedot

Lotta Ruokanen, ympäristösuunnittelija, puhelin: 310 33195
lotta.ruokanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsingin_Itameri-tpo_tilanne_2020_listat

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Itämerihaaste-työryhmä

Otteen liitteet

Esitysteksti

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Itämeri-toimenpideohjelman taustaa

Helsinki ja Turku ovat jo vuodesta 2007 toimineet yhdessä puhtaamman Itämeren puolesta yhteisen Itämerihaaste-toiminnan kautta. Kaupunginhallitus hyväksyi 18.10.2018 Helsingin ja Turun kaupunkien kolmannen yhteisen Itämeri-toimenpideohjelman Helsingin osalta vuosiksi 2019–2023 ja päätti samalla jatkaa Itämerihaasteen kumppaniverkoston tukemista ja kehittämistä. Itämeri-toimenpideohjelman, Itämerihaasteen avoimen ja ilmaisen verkoston toiminta ja aktiivinen yhteistyö kumppaniverkoston toimijoiden kanssa edistävät kaupungeille strategisesti tärkeän meren suojelua ja tukevat kaupunkien kestävä kehitystä ilmaston muuttuessa.

Itämerihaasteen visiona on puhdas, tuottava ja yhteinen Itämeri. Itämeren vakavin uhka on edelleen rehevöityminen huolimatta ravinnekuorituksen merkittävästä pienenemisestä. Rehevöitymisen vaikutukset näkyvät mm. myrkyllisinä sinilevälauttoina, sameana vetenä ja heikentyneenä vedenlaatuna. Tämän lisäksi rannikkoalueidemme meren ekologista tilaa heikentävät myös esimerkiksi haitalliset aineet ja muovirokka. Helsingin vedenalaista luontoa ei tunneta riittävästi ja vesielinympäristöjä voi myös ennallistaa, toisaalta rannikkoalueen ja saariston kehittämisessä ja rakentamisessa herkkä meriluonto tulisi huomioida. Ilmaston muuttuessa Itämerellä tapahtuvat muutokset heijastuvat erityisesti rannikkoalueille ja -kaupunkeihin edellyttäen uusien, ilmastonmuutokseen sopeutumista tukevien toimenpiteiden toteuttamista. Erityisen olennaista Itämeren alueella onkin yhdistää ilmastonmuutoksen hillintään ja ravinnekuorituksen vähentämiseen liittyviä toimia. Itämeri-toimenpideohjelmassa 2019–2023 huomioidaan aiempaa vahvemmin Itämeren ja erityisesti rannikkovesien kuorituksen lisääntyminen ilmaston muuttuessa sekä muut kaupungin strategiat ja ohjelmat, kuten

kaupunkistrategia, Hiilineutraali Helsinki -ohjelma, hulevesiohjelma ja merellinen strategia.

Puhdas ja tuottava Itämeri on niin ekologisesti kuin taloudellisesti arvokas. Koko Itämeren ekosysteemipalveluiden arvon on pelkästään avomerialueilla arvioitu olevan noin 4 mrd. euroa ja rannikkoalueilla vielä suurempi. Jos koko Suomen merialueiden meriympäristön tila olisi hyvä, sen arvioidaan tuottavan hyötyjä yli 400 miljoonaa euroa vuodessa, kun kustannukset hyvän tilan saavuttamiseksi olisivat 64 miljoonaa euroa. Lisäksi ns. sinisessä taloudessa on edelleen miljardien eurojen arvonlisäyksen potentiaali – mutta se perustuu meriympäristön hyvään tilaan, elinvoimaiseen meriluontoon ja luonnon monimuotoisuuteen. Eriyisesti rannikkokaupungit ovat keskeisessä asemassa rannikkovesien tilan parantamiseen liittyvien toimenpiteiden toteutuksessa ja siten myös meriympäristön kannalta kestävän liiketalouden hyödyntämisessä ja kehittämisessä.

Itämeri-toimenpideohjelman toimenpiteiden toteutuminen vuonna 2020

Itämeri-toimenpideohjelman uusi toimenpidekausi käynnistyi vuonna 2019, jonka lopussa 44 toimenpidettä oli aloitettu tai käynnissä ja 1 oli valmistunut. Vuoden 2020 lopussa toimenpideohjelman toimenpiteistä 81 oli joko aloitettu tai käynnissä ja 8 oli valmistunut vuoden aikana. 22 toimenpidettä ei ollut vielä aloitettu. Osa toimenpiteistä on luonteeltaan jatkuvia ja sen vuoksi joidenkin lopullinen valmistumisaste tulee olemaan ”käynnissä” eikä ”valmis”. Toimenpiteitä toteuttavat kaupunkiympäristön toimialan palvelukokonaisuudet, kaupunginkanslia, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, kasvatus ja koulutus -toimiala, Helsingin Satama ja HSY. Toimenpiteiden tarkempi sisältö on esitelty liitteessä Helsingin Itämeri-toimenpiteiden tilanne 2020 lopussa.

1. Kirkkaat rannikkovedet

Vuoden 2020 lopussa ravinnekuormituksen vähentämiseen tähtäävistä 25 toimenpiteestä 18 eli 72 % oli joko käynnissä tai aloitettu. Aloitettujen toimenpiteiden liittyivät ylivuotovesien hallintaan, liikenteeseen, maatalouteen liittyvään tutkimukseen sekä ravinteiden poistoon. Valtaosa jo 2019 käynnissä olleista toimenpiteistä oli edelleen käynnissä, ja erityisesti maatalouteen ja viheralueiden ylläpitoon liittyvät toimenpiteet ovat luonteeltaan jatkuvasti käynnissä olevia, esimerkiksi vesiensuojeluväimien sisällyttäminen vuokratopimuksiin ja teollisten lannoitteiden vähentäminen kaupunkien puisto- ja viheralueilla.

2. Hyvinvoiva meriluonto

Roskaantumiseen, haitallisiin aineisiin ja meluun liittyvistä 18 toimenpiteestä 14 eli 78 % oli joko aloitettu tai käynnissä ja 2 (11 %) valmiina vuoden 2020 lopussa. Erityisesti erillisrahoituksella toteutettujen Itämerihaasteen nopeiden kokeilujen kautta edistettiin monipuolisesti roskaantumisen hallintaa, kun neljä yritystä selvitti tieliikenteen mikromuovien suodattamista hulevesistä viherseinällä, uudenlaisen roskienkeruualuksen käyttöä Helsingin merialueilla, rannalta kerättyjen muoviroskien käyttökelpoisuutta SUP-lautojen tuotannossa kehittämällä suurella 3D-tulostimella sekä matkustajalaivaliikenteen ruokajätteeseen joutuvan muovin määrää. Lisäksi saatiin alulle mm. haitallisten aineiden lähteiden selvittämistä ja prioriteettiaineiden määrittämistä sekä tuotettiin uutta tietoa vedenalaisesta melusta. Ekotukihenkilöiden täydennyskoulutus haitallisista aineista sekä BEST-hankkeen kautta kehitetty teollisuuden jätevesien riskienhallinta saatiin vuoden aikana valmiiksi.

3. Puhdas ja turvallinen vesiliikenne

Käynnissä olevia yhteensä 12 toimenpiteestä oli 9 eli 75 % ja lisäksi 2 (17 %) saatiin valmiiksi vuoden 2020 aikana. Laivaliikenteen ympäristöperustaisia hintakannustimia kehitettiin edelleen, maasähkön investointien laajentamista valmisteltiin ja laivaliikenteen uusien jätejakeiden (muovi) hyödyntämistä valmisteltiin. Veneenpohjien pesurin rakentamisen valmistelu aloitettiin, pientelakoiden haitallisten aineiden tilannetta selvitettiin ja järjestettiin valtakunnalliset kampanjat haitallisista aineista sekä vedenalaisesta melusta venekerhoille. Useat toimenpiteistä ovat luonteeltaan jatkuvia, kuten valmiiksi määritellyt öljyntorjunnan merellisen valmiuden ylläpito ja pienvesien öljyvahinkojen ja muiden häiriötilanteiden hallinnan kehittäminen.

4. Suunnitelmallinen vesialueiden käyttö

Yhteensä 12 toimenpiteestä 9 eli 75 % joko aloitettu tai käynnissä vuoden 2020 lopussa. Valmisteltiin SYKE:n kanssa Meriluonto 2021 -kampanjaa, jossa kartoitetaan herkkää vedenalaista meriluontoa Helsingin merialueilla. Meriluonnon ennallistamiskokeiluja valmisteltiin Metsähallituksen kanssa. Saariston käytössä resilienssiä ja kulutuksen kestävyuden huomioimista edistettiin mm. Urban Eco Islands -hankkeen ja merellisen strategian saarikorttien kautta. Kestävän matkailun ja kestävä kalastuksen edistämisen todettiin olevan käynnissä (kestävän matkailun periaatteet, Ekokompassi-järjestelmän käyttö mm. Biennaalissa, sataman Sustainable Travel Finland -sertifikaatti). Osa toimenpiteistä edellyttää pitkäjänteisempää työtä ja resursointia, kuten uusien suojelualueiden perustaminen ekologisesti arvokkaille merialueille ja saaristoon.

5. Aktiivinen Itämeri-kansalaisuus

Päämäärän alla on kaikista teemoista eniten toimenpiteitä tai niiden alakohtia (44 kpl). Näistä 31 eli 70 % oli aloitettu tai käynnissä vuoden 2020 lopussa ja 3 kpl (7 %) valmiina. Viestintään ja verkostoitumiseen liittyen on mm. aktivoitu Itämerihaasteen kumppaniverkostoa, kehitetty paikallistason Itämeri-paneelia Helsingin yliopiston kanssa ja hyödynnetty kaupungin sisäisiä verkostoja Itämeri-työn edistämiseksi. Yritysyhteistyö eteni nopeiden kokeilujen ja merellisen strategian kautta, ja yleisen tietoisuuden lisäämiseksi mm. osallistuttiin kampanjoihin venekemikaalien haitallisuudesta, roskaantumisesta ja hulevesien johtamisesta vesistöihin. Valmisteltiin Itämeren suojelun ekonomian lahjoitusprofessorin jatkokautta sekä Biennaalin ja Itämerihaasteen yhteistyötä. Kaupungin palveluihin liittyen mm. edistettiin SATAKOLKYT-hankkeen ja Itämeripäivän kautta yhteisöllisiä hankkeita nuorille, kouluyhteistyön uudistamista ja osallisuutta sekä hyödynnettiin merensuojeluosaamista matkailun ja markkinoinnin kehittämisessä. Kansainvälisessä yhteistyössä mm. edistettiin Itämeri-yhteistyötä Tallinnan ja Pietarin kaupunkien kanssa, edistettiin hyvien käytäntöjen leviämistä BSR WATER -hankkeen kautta, valmisteltiin liittymistä Green City Accordiin ja aloitettiin keskustelu kansainvälisen kongressin järjestämismahdollisuuksista.

Esittelijä

vs. yksikön päällikkö
Jari-Pekka Pääkkönen

Lisätiedot

Lotta Ruokanen, ympäristösuunnittelija, puhelin: 310 33195
lotta.ruokanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Helsingin_Itämeri-tpo_tilanne_2020_listat

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Itämerihaaste-työryhmä

Otteen liitteet
Esitysteksti